

ACTIVITATEA PRIMĂRIEI TIMIȘOARA ÎN PERIOADA 1926–1927

Vasile Rămneanțu*

Cuvinte cheie: 1926–1927, activitatea Primăriei Timișoara

Keywords: activity hall Timișoara, 1926, 1927

The Activity of Timișoara City Hall in the Period 1926–1927

(Abstract)

The present study analyses the activity of the Permanent Delegation and of the Communal Council of Timișoara City Hall between 1926–1927.

As a conclusion, during the analysed period both the Permanent Delegation and the Communal Council were solicitous about the proper functioning of the communal enterprises being taken the necessary measures for the restoration of the Hydroelectric Plant, for the development of the Water Supply Plant and of the Slaughter-house. As it concerns the Communal Cinemas the running of quality movies was decided and the increase of the number of cultural films.

The two leading bodies of Timișoara City Hall took care of the finalization of the reconstruction works of the Communal Theatre, delayed both because of funds shortage and of the central level redtape. At the same time new credits were voted needful for putting into use of this important cultural institution. Between the years 1926–1927 the City Hall gave subsidies to some cultural institutions, being also donated a house lot to the National House of the city.

As it concerns the education, there were accomplished works of maintenance at the primary school buildings and the necessary reparations at the apprentice halls. Attention has been given to higher education too, a grant being voted for Polytechnical School. At the same time Permanent Delegation members and those of the Communal Council were concerned with the establishing of the Commercial Academy, the mayor of the city Ioan Doboșan interceding in that direction at Vasile Goldiș and Octavian Goga ministers who promised their support. Concomitantly, funds were assigned for the finalisation of the works at Commercial School. Timișoara City Hall awarded in this interval scholarships and subventions for poor pupils and for those from Timoc Valley.

In health domain, the construction of a new hospital will be considered, the plans being approved by the competent authorities, a public auction being decided in view of starting the works. An auction was decided also for the construction of a pavilion at Ferdinand Hospital.

As for the construction works, measures were taken for repairing the pavements, bridges, and roads, for water courses stabilization, for land drainages, being accomplished also works of protection against the floods. New tram lines were built in the city, being decided the digging of a new fountain too. Measures were taken for two important issues that the inhabitants of the city were facing: the purification of the exploitation water from Bega and “Balta Verde” terrain innings.

The management of the City Hall was interested in the social problems of the city, supporting the poor and the unemployed with the help of “popular cuisines” that functioned especially during winter. Plans were made for the construction of five workers’ houses to shelter the homeless.

In the two years there were awarded a series of subventions to charitable and students sodalities, etc.

In the year 1927, the new mayor of Timișoara city, Lucian Georgevici, according to the laws in force, presented his program about the development of the city. The priorities of this program were culture and education, fact that highlights the Romanian politicians’ way of thinking between the two World War.

On the cultural field, they intended to finish the reconstruction of the Communal Theatre and to hire a permanent troupe. Another priority was a Cultural Palace in which to carry out their activity the National Education House, the Museum and other cultural institutions. The construction of the Romanian Orthodox Cathedral was also among the priorities.

As for the education, a target was finishing the construction of the Commercial Academy and starting its activity and the construction of more hostels for the countryside pupils. Attention was paid for the support and

* Universitatea de Vest Timișoara, Facultatea de Litere, Teologie și Istorie, Bd. Vasile Pârvan, nr. 4, e-mail: vasileramneantu@yahoo.com.

development of the vocational schools network of utmost importance for the strengthening of the industry in Banat region.

For improving the transport network of the city, they intended to move the railway line that crossed the center of city, to build new streets, to connect the suburban villages with the city through trams.

The program also contained the development of the communal enterprises, the construction of the new hospital and of the workers' houses.

In the economic sector, model farms had to be established for the purveyance of the city inhabitants. In order to accomplish major investments, Lucian Georgevici had in mind the model before 1914, that is the commitment of long term loans.

Studiul de față analizează activitatea Delegației Permanente și a Consiliului Comunal ale Primăriei municipiului Timișoara din anii 1926–1927.

În cadrul ședinței Delegației Permanente din 8 iunie 1926 consacrată analizei activității întreprinderilor Primăriei, s-a hotărât ca Serviciul hornăritului să rămână și pe mai departe în subordinea Întreprinderii Alimentării cu apă și canalizare a orașului¹.

Luându-se în discuție situația Lăptăriei comunale, s-a evidențiat necesitatea înființării unei ferme de vaci, care să alimenteze întreprinderea cu lapte suficient și nefalsificat, propunându-se în acest scop cumpărarea vacilor necesare, suma alocată în acest scop fiind de 468.000 de lei. Urma să fie cerut și concursul Camerei de agricultură, laptele provenind din ferma Primăriei nefiind amestecat cu cel primit de la producătorii din satele învecinate orașului, el urmând a fi livrat în primul rând Spitalului de copii și Azilului de copii². Totodată Serviciul financiar urma să prevadă, în bugetul anului 1927, suma necesară pentru construirea unei noi hale de vânzare a laptelui deoarece vechea hală se afla într-o stare deplorabilă³.

În privința Cinematografelor comunale, se prevedea realizarea de reparații la Cinematograful din cartierul Fabrică⁴, refacerea instalațiilor electrice la același cinematograf⁵, precum și publicarea unui concurs pentru întocmirea planurilor pentru cinematograful din Cetate⁶. Deoarece de multe ori filmele care rula în cinematografele comunale nu atingeau nivelul calitativ pretins de public și îndeosebi erau prea puține filme culturale, Delegația

Permanentă a hotărât reinstituirea subcomisiei pentru selecționarea filmelor⁷.

În cadrul ședinței s-a discutat și despre starea defectuoasă în care se afla Uzina hidroelectrică, decidându-se începerea imediată a lucrărilor necesare pentru refacerea acesteia⁸.

Membrii Delegației Permanente au fost de acord ca tramvaiele să circule și pe mai departe până la ora 22, primarul Ioan Doboșan arătând necesitatea menținerii acestei dispoziții în vederea economisirii energiei electrice, astfel încât să nu fie supraîncărcată Uzina electrică a cărei capacitate de a produce curent electric era redusă, nesosind încă turboalternatorul nou. Se mai preciza că această dispoziție a fost luată și în scopul terminării cât mai repede a lucrărilor de înlocuire a șinelor de tramvaie⁹.

În privința Uzinelor și instalațiilor Alimentării cu apă, directorul acestora Stan Vidrighin arăta că acestea erau supraîncărcate încă din anul 1921, nemaiputând suporta un plus de sarcini care cu siguranță vor fi solicitate în condițiile creșterii numărului locuitorilor orașului. În această situație trebuiau amplificate instalațiile de apă potrivit estimărilor creșterii consumului de apă în următorii 10–15 ani. Vidrighin evidenția că programul integral de extindere a uzinei a fost realizat de el încă din 1922, dar punerea în practică a acestuia presupunea o sumă de peste 100 milioane de lei, sumă de care nici orașul, nici întreprinderea nu dispunea. În aceste condiții fruntașul bănățean propunea ca din programul general să fie executată, în anul 1927, lucrarea care putea avea acoperire bugetară și care reprezenta o necesitate imediată pentru întreprindere, respectiv construirea noului conduct principal, cerință aprobată de către Delegație¹⁰.

S-a mai discutat și adresa Oficiului zootehnic veterinar referitoare la plasarea potrivită a Oficiului, precum și cuprinderea personalului acestuia în

¹ Serviciul județean Timiș al Arhivelor Naționale, *fond Primăria Municipiului Timișoara*, d. 39/1926, f. 4. Pentru o prezentare generală a realizărilor Primăriei Timișoara din perioada analizată, vezi lucrările lui Nicolae Ilieșiu, *Timișoara. Monografie istorică*, vol. I, Timișoara (1943); Ioan Munteanu, Rodica Munteanu, *Timișoara. Monografie*, Timișoara, (2002).

² *Ibidem*, f. 16.

³ *Ibidem*, f. 95.

⁴ *Ibidem*, f. 28.

⁵ *Ibidem*, f. 44.

⁶ *Ibidem*, f. 39.

⁷ *Ibidem*, f. 15.

⁸ *Ibidem*, f. 115.

⁹ *Ibidem*, f. 148.

¹⁰ *Ibidem*, f. 152.

bugetul din anul următor al orașului. Serviciul Financiar urma să prevadă retribuițiile personalului în cadrul bugetului respectiv, în timp ce Serviciul Economic avea sarcina să facă propuneri concrete în vederea plasării personalului respectiv¹¹.

Direcția Abatorului comunal împreună cu Serviciul Tehnic aveau sarcina de a întocmi un plan cu devizul aferent în vederea amplificării halei pentru tăierea porcilor, suma necesară urmând a fi preluată în cadrul bugetului anului 1927¹².

În cadrul întrunirii din 3 august 1926, Consiliul Comunal a pus în discuție prioritățile Primăriei din perioada următoare. Printre acestea se număra terminarea lucrărilor la Teatrul comunal, suma prevăzută în buget fiind deja epuizată, fiind nevoie de încă 9.000.000 de lei (cu aproximație), din care în anul 1926 trebuia achitată necondiționat suma de 4 milioane de lei (cel puțin), pentru a se putea începe reprezentațiile teatrale în anul respectiv. Mai era necesar pentru cumpărarea pietrei ce urma să se întrebuițeze la pavarea străzii Simion Bărnuțiu un credit de 1.500.000 de lei, pentru continuarea și terminarea băii populare din parcul Scudier un credit suplimentar de 950.000 de lei, pentru finalizarea lucrărilor la Școala Comercială 840.000 de lei. S-a mai solicitat deschiderea de credite suplimentare în valoare de 1.431.388 de lei și a unui credit extraordinar de 1000.000 de lei¹³ destinat construirii caselor muncitorești. Astfel Primăria și-a luat angajamentul de a construi cinci case muncitorești, dar din cauza lipsei de fonduri, în anul 1926 putea fi terminată doar o casă. La acestea se adăugau împrumuturile străine contactate la bănci din Budapesta și Viena. În intervenția sa, primarul Timișoarei a subliniat că era de interes național și cultural terminarea cât mai grabnică a lucrărilor la clădirea Teatrului, cerând a se vota în cadrele legale sumele necesare finalizării acestora, obligând în același timp antreprenorii să accelereze lucrările pentru a se putea inaugura Teatrul în anul în curs.

Pe de altă parte, Ministerul de Interne a ordonat întocmirea planurilor pentru construirea noului spital, acestea fiind realizate și înaintate spre verificare Consiliului tehnic superior, urmând a se proceda la executarea lucrărilor imediat după sosirea aprobării¹⁴.

Prefectul județului Timiș-Torontal a asigurat Consiliul că va interveni personal la guvern pentru a se aproba, prin rectificare bugetară, toate creditele

suplimentare și extraordinare necesare pentru dezvoltarea și executarea planului de sistematizare al orașului. Și liderul județului preciza că terminarea reconstrucției clădirii Teatrului și înființarea Academiei comerciale încă în cursul anului 1926 constituiau obiective de interes național și numai după terminarea acestora se putea trece la executarea altor lucrări¹⁵.

În cadrul ședinței s-a decis și modificarea bugetului Primăriei pe anul 1926 astfel: fondului pentru deschiderea de credite i s-a alocat suma de 2.955.111 lei. Se înscria din excedentul anului 1925 suma de 13.500.000 de lei; din dotația fondului comunal de 7.409.652 de lei, devenind astfel fondul pentru deschidere de credite în valoare de 23.864.763 de lei, iar din această sumă s-au deschis¹⁶ credite suplimentare pentru continuarea lucrărilor la Teatrul comunal (4000.000 de lei), pentru cumpărarea pietrei necesare pavării străzii Simion Bărnuțiu (1.500.000 de lei), pentru terminarea băii populare (950.000 de lei), pentru Școala comercială (840.000 de lei).

În privința creditelor extraordinare s-a alocat pentru construirea a cinci case muncitorești suma de 5.000.000 de lei. În total suma era de 12.290.000 de lei, diferența de 11.574.763 de lei fiind întrebuințată parte pentru replătirea împrumuturilor în ordinea stabilită de Delegația Permanentă, parte pentru alte necesități ale Primăriei¹⁷.

S-a hotărât și deschiderea de credite suplimentare cerute de către Delegația Permanentă în valoare de 1.431.388 de lei, sumă alocată printre altele pentru întreținerea și reparare localurilor bisericesti, regularea cursurilor de apă, desecări și lucrări de apărare contra inundațiilor¹⁸.

În cursul anului 1926 s-a mai aprobat de către Consiliul Comunal deschiderea de credite suplimentare în valoare de 2.942.500 de lei, destinați pentru lucrările suplimentare la Laboratorul bacteriologic și chimic, precum și pentru alte lucrări suplimentare și cumpărarea de mobilier pentru Azilul comunal al bătrânilor¹⁹. Au mai fost votate credite suplimentare pentru plata pavelor cubice și semicubice necesare la pavarea străzii Simion Bărnuțiu (1.500.000 de lei), pentru cheltuielile în plus avute cu administrarea băilor de plajă în sezonul 1926 (21.968 de lei), precum și credite extraordinare pentru întreținerea copiilor refugiați din Valea Timocului (160.000 de lei), subvenții

¹¹ *Ibidem*, f. 129.

¹² *Ibidem*, f. 130.

¹³ *Ibidem*, d. 38/1926–1928, f. 47.

¹⁴ *Ibidem*, f. 57.

¹⁵ *Ibidem*, f. 63.

¹⁶ *Ibidem*, f. 66.

¹⁷ *Ibidem*, f. 67.

¹⁸ *Ibidem*, f. 68–69.

¹⁹ *Ibidem*, f. 84.

pentru acoperirea cheltuielilor materiale ale poliției de stat în conformitate cu articolul 67 din Legea poliției generale a statului (200.000 de lei), totalul creditelor situându-se la suma de 2.011.968 de lei²⁰.

În privința lucrărilor edilitare din cursul anului 1926, Delegația Permanentă a aprobat cumpărarea, prin bună învoială, a pavelor necesare pavării străzii Simion Bărnuțiu, pentru acoperirea sumei solicitându-se Consiliului Comunal deschiderea unui credit extraordinar²¹. S-a aprobat și licitația privind darea în antrepriză a lucrărilor de pavare a continuării străzii Rahova spre cartierul Freidorf cu asfalt comprimat, o lucrare specială și de încercare, firmei Bitumen din Oradea Mare²², ca și rezultatul licitației publice privind darea în antrepriză a lucrărilor de pavare cu piatră brută a străzii Corbului, a drumului ce ducea pe lângă Fabrica de spirt, a unei străzi din circumscripția V²³.

Delegația Permanentă a aprobat și cererea locuitorilor din Viile Fabrică pentru repararea drumurilor din zona respectivă de către Serviciul Tehnic²⁴. A fost realizată și recepția definitivă a lucrărilor de asfaltare a străzii Miron Românul²⁵.

Delegația Permanentă a hotărât continuarea lucrărilor noi și de întreținere a pavajelor de asfalt în cadrele prevăzute în bugetul anului 1926. Serviciul Tehnic trebuia să execute construirea trotuarului de asfalt de dinaintea Școlii superioare de comerț, precum și lucrările de reparare atât a drumurilor carosabile de asfalt, cât și a trotuarelor întreținute de comună²⁶.

Spre sfârșitul anului, din cauza timpului înaintat, lucrările de asfaltare a Bulevardului Eroilor de la Tisa nu se mai puteau executa prin licitație publică. Drept urmare s-a propus ca suma de 950.000 de lei să fie folosită la repararea altor străzi și drumuri, Serviciul Tehnic urmând să facă propuneri urgente în acest sens, fixând străzile și ordinea în care urmau să fie reparate²⁷.

Delegația Permanentă a luat în discuție și propunerea privind construirea unui nou conduct de apă din beton pentru alimentarea cu apă din Bega a Uzinei electrice și a altor stabilimente situate de-a lungul străzii Învățătorilor (circ. II), după planurile alcătuite de Cornel Miklosi. Deoarece părerea lui Miklosi și Vidrighin erau divergente în această

chestiune de mare importanță tehnică și edilitară, s-a decis să se ceară și opinia Oficiului hidraulic și a Serviciului Tehnic comunal²⁸.

Cornel Miklosi a prezentat proiectul privind construirea liniei de tramvaie dintre Fabrica „Turul” și Piața Lahovari, propunând a se decide executarea lucrărilor de pavare a drumului unde se construiește linia respectivă. Dar având în vedere că pentru acoperirea lucrărilor de pavare a acestui drum, care însumau circa 4 milioane de lei, nu exista un credit bugetar, Direcția Tramvaielor era invitată să construiască linia respectivă în condițiile tehnice posibile, pe un terasament de pietriș, Primăria neputând angaja în cursul anului cheltuieli atât de mari fără prevedere bugetară²⁹.

Delegația Permanentă a analizat o altă problemă extrem de importantă: efectuarea plății cheltuielilor edilitare după terenurile supuse noilor parcelări și dezmembrări. Stan Vidrighin a venit cu o propunere concretă conform căreia în cazurile de parcelare dacă se deschidea o stradă nouă și trebuia făcută legătura cu rețeaua principală a orașului, ½ a cheltuielilor edilitare le va plăti Direcția alimentării cu apă și canale (adică orașul), iar ½ parcelatorul, propunere acceptată de către forul de conducere al Primăriei. În cazurile de dezmembrare, frunzașul bănățean propunea ca acestea să fie dezbătute de la caz la caz, existând situații speciale ce nu se puteau rezolva uniform. El mai cerea ca pentru astfel de lucrări, orașul să prevadă în bugetul său pe anul 1927 o sumă de 2 milioane de lei, aceiași sumă urmând a fi inclusă și în bugetul Direcției alimentării cu apă și canal, propunere deasemenea aprobată³⁰.

În privința cererii Societății parcului „Carmen Sylva” de a fi reparate drumurile din parcul respectiv, s-a ordonat ca lucrările respective să fie executate de către întreprinderea Horticultura comunală³¹.

A fost luată în discuție și situația din piața Asănești (circ. III), unde s-au format bălți din cauza ploilor, creindu-se o situație insalubră și vătămătoare pentru aspectul orașului, Serviciul Tehnic fiind însărcinat să umple cu nisip locurile mai joase din piață³².

S-a decis pentru lucrările de scurgere a apelor din dosul Abatorului la Palatul „Banatia” și vila Suciuc să se lichideze Administrației Alimentării cu apă și canal suma de 380.000 de lei din Fondul pentru dezvoltare al orașului³³. Delegația Permanentă

²⁰ *Ibidem*, f. 98.

²¹ *Ibidem*, d. 39/1926, f. 2.

²² *Ibidem*, f. 10.

²³ *Ibidem*, f. 32.

²⁴ *Ibidem*, f. 44.

²⁵ *Ibidem*, f. 78.

²⁶ *Ibidem*, f. 102.

²⁷ *Ibidem*, f. 163.

²⁸ *Ibidem*, f. 3.

²⁹ *Ibidem*, f. 23.

³⁰ *Ibidem*, f. 41.

³¹ *Ibidem*, f. 28.

³² *Ibidem*, f. 3.

³³ *Ibidem*, f. 43.

invita, în același timp, Direcția Alimentării cu apă și canalizare a orașului să execute, acolo unde era nevoie, lucrările de scurgere a apelor publice și de desecare a străzilor³⁴.

A fost luată în discuție și cererea locuitorilor din Colonia muncitorilor de a se construi câteva fântâni publice. Direcția de apă și canalizare a orașului a propus introducerea apeductului în cartier, iar Serviciul Economatului era invitat să ia contact cu locuitorii Coloniei pentru a se ajunge la o înțelegere și cu acei coloniști care nu au acceptat încă prețul fixat de către Primărie, făcându-se apoi o propunere concretă referitoare la acoperirea prin cotizații a cheltuielilor care se vor ivi în urma construirii apeductului³⁵.

Analizându-se solicitarea locuitorilor din cartierul Mehala de a fi reparate fântânile publice existente și de a se construi fântâni publice noi, Delegația Permanentă a decis construirea a cinci fântâni noi, alimentate din apeductul orașului. Două dintre acestea urmau să fie realizate în anul 1927, fiind alocată în acest sens suma de 610.000 de lei în bugetul anului respectiv, restul fântânilor urmând a fi construite treptat, în anii care urmau³⁶. S-a hotărât și construirea conductei de apă pentru noul spital din conducta existentă pe Calea Dorobanților, fiind alocați în acest scop un milion de lei³⁷.

O altă problemă sensibilă o reprezenta apa Begheiului care era nămolosă, fiind necesară purificarea apei de exploatare. Acest lucru se putea face prin plasarea unui filtru de nisip în malul râului, aprobându-se suma de 6700 de mărci aur inclusă în bugetul pe 1927 pentru cumpărarea pieselor necesare³⁸.

Pe de altă parte s-a decis ca Serviciul Tehnic să repare podul Eroilor de la capătul străzii I. Văcărescu (80.000 de lei) precum și podul de lemn din parcul Regina Maria (20.000 de lei), ambele fiind ruinate³⁹. Pe de altă parte au fost recepționate lucrările efectuate la podul situat între parcurile Regina Maria și Mihai Eminescu⁴⁰.

O altă realizare, deschiderea liniei de tramvaie între Timișoara și Chișoda urma să aibă loc la finele lunii noiembrie 1926⁴¹.

A fost dezbătută și cererea medicului șef al orașului referitoare la construirea de mese în locurile

unde erau organizate târgurile săptămânale din oraș pe care să fie așezate zarzavaturile și fructele puse spre vânzare. Delegația Permanentă a decis ca Serviciul Tehnic împreună cu medicul șef să studieze mai amănunțit chestiunea și să revină cu propuneri mai concrete, calculând și rentabilitatea acestui proiect⁴².

O preocupare majoră a conducerii Primăriei Timișoara a constituit-o lucrările de reconstruire a Teatrului comunal. În cadrul unei ședințe a Delegației Permanente, arhitectul comunal Adrian Suciu a prezentat un raport detaliat asupra acestor lucrări, justificând diferența existentă între suma cuprinsă în devizul original și cheltuielile reale. Până în acel moment cheltuielile efective s-au ridicat la 26.000.000 de lei, fiind executate lucrări care nu au fost prevăzute în devizul original, fiind necesară, în vederea finalizării lucrărilor, o sumă de circa 9000.000 de lei. S-a decis ca Serviciul Tehnic și cel Financiar să studieze situația reală și să caute soluții pentru executarea lucrărilor strict necesare încă înaintea venirii toamnei, ținând cont de cadrele bugetare⁴³.

În cadrul ședinței din 9 iulie 1926 a Delegației Permanente, Duiliu Marcu, arhitectul diriginte al Teatrului comunal a fost invitat de către primarul orașului să prezinte o expunere asupra stadiului lucrărilor⁴⁴. În intervenția sa, D. Marcu a arătat că nu era vinovat de întârzierea în care se aflau lucrările de reconstrucție a Teatrului. El și-a exprimat opinia că prin publicarea licitațiilor cu termen mai scurt s-ar putea termina lucrările în anul 1926, degajându-se de orice răspundere pentru întârzierea acestora. Primarul a arătat greutatea pe care le întâmpina Primăria la Ministerul de Interne în vederea obținerii creditului suplimentar necesar pentru terminarea lucrărilor, arătând că era necesară respectarea strictă a dispozițiilor Legii contabilității publice referitoare la fixarea termenelor pentru licitații publice⁴⁵.

În anul pe care îl analizăm s-a făcut recepția lucrărilor de decorație la Teatrul comunal⁴⁶, s-a aprobat creditul suplimentar de 12.902 de lei pentru lucrările de marmură artificială executate de către firma Leopold Hoffer, suprafețele executate fiind mai mari decât cele prevăzute în deviz⁴⁷ și s-au ordonat 20.000 de lei pictorului Kiriakov pentru auriturile executate la cupola Teatrului,

³⁴ *Ibidem*, f. 35.

³⁵ *Ibidem*, f. 145–146.

³⁶ *Ibidem*, f. 147.

³⁷ *Ibidem*, f. 151.

³⁸ *Ibidem*, f. 151.

³⁹ *Ibidem*, f. 163.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 133.

⁴¹ *Ibidem*, f. 173.

⁴² *Ibidem*, f. 54–55.

⁴³ *Ibidem*,

⁴⁴ *Ibidem*, f. 41.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 97.

⁴⁶ *Ibidem*, f. 134.

⁴⁷ *Ibidem*, f. 1.

lucrări care erau finalizate. În același timp s-a declarat urgență pentru lucrările în vederea terminării Teatrului, arhitectul Adrian Suciuc fiind autorizat să publice licitațiile necesare⁴⁸.

În privința școlilor de pe raza municipiului, Delegația Permanentă a aprobat lucrările de întreținere a edificiilor școlilor primare⁴⁹.

Pe de altă parte primarul Ioan Doboșan a intervenit pe lângă autoritățile centrale în cauza acordării dreptului de publicitate Conservatorului comunal, cât și pentru înființarea la Timișoara a unei Academii de Comerț, atât Octavian Goga (ministrul de interne în acel moment) cât și Vasile Goldiș (ministrul cultelor și artelor) promițându-i tot sprijinul⁵⁰.

Atenția Delegației Permanente s-a îndreptat și spre căminele de ucenici. Astfel erau necesare efectuarea unor reparații temeinice la edificiul Căminului de ucenici nr. 2, aprobându-se efectuarea de lucrări în limita sumei de 65.750 de lei⁵¹. S-a aprobat, în principiu, și cererea Căminului de ucenici nr. IV privind repararea edificiului⁵², Serviciul Economic fiind îndrumat să ceară mai multe oferte în acest sens, lucrări care s-au și efectuat în cursul anului⁵³.

Totodată s-a decis un deviz de 15.000 de lei pentru lucrările de adaptare la edificiului Școlii Superioare de Comerț⁵⁴.

Delegația Permanentă a acordat ajutoare și Bisericii Ortodoxe Române, aprobându-se vânzarea de cărămidă, la preț redus, pentru construirea bisericii din Mehala⁵⁵, iar în urma cererii Oficiului Parohial ortodox român din același cartier al orașului s-a aprobat restituirea taxelor încasate pentru transportul materialelor necesare construirii bisericii respective⁵⁶.

Pe de altă parte s-a aprobat, în mod excepțional, și cererea Parohiei ortodoxe române din localitatea Sănandrei de a i se vinde 30.000 de cărămizi, la preț redus, pentru construirea unei Case Naționale⁵⁷.

Delegației Permanente a Primăriei Timișoara i-a fost prezentat un raport detaliat referitor la clădirea noului spital, planurile fiind aprobate de către Ministerul de Interne cu unele modificări propuse de către Consiliul tehnic superior, Adrian Suciuc

urmând să-l informeze pe arhitectul Duiliu Marcu despre modificările impuse de către Minister⁵⁸. A fost propusă și publicarea licitației pentru lucrările de construcție a pavilionului întâi al spitalului⁵⁹.

A fost aprobată propunerea de ordonanță a sumei de 100.000 de lei la dispoziția Ministerului de Interne pentru augmentarea fondului necesar construirii sanatoriului de tuberculoși, alocată în acest scop în bugetul anului 1926⁶⁰.

În același timp s-a decis publicarea licitației referitoare la lucrările de construcție a unui pavilion al Spitalului Ferdinand⁶¹.

În privința vieții socio-economice din orașul Timișoara, Delegația Permanentă a decis menținerea prețurilor maxime, membrii acestui organism de conducere al Primăriei exprimându-și grija de a suprima prin toate mijloacele tendința de scumpire continuă a traiului din oraș⁶². Tot în acest sens s-a decis ca în bugetul pe anul 1927 să se prevadă suma necesară pentru ca Primăria să poată tăia porci și vite în regie proprie în vederea aprovizionării populației municipiului⁶³.

A fost discutată și propunerea pentru procurarea mobilierului necesar și efectuarea aranjamentului pentru Azilul nou al săracilor, fiind necesară în acest sens suma de 253.400 de lei. Deoarece în buget era pus la dispoziție doar un credit de 80.000 de lei, s-a propus să se ceară Consiliului Comunal aprobarea unui credit suplimentar de 173.400 de lei, propunere aprobată⁶⁴.

Delegația Permanentă a acordat o subvenție de 20.000 de lei Societății „Crucii Roșii”, prevăzută în bugetul anului 1926⁶⁵. În același timp cercul studențesc din Cernăuți a primit suma de 500 de lei pentru ridicarea bustului lui Mihai Eminescu⁶⁶.

Au fost acordate ajutoare „Societății orfanilor de război” pentru lucrările de reparații la Căminul asociației⁶⁷, oferindu-se gratuit cărămidă Societății „Ocrotirea orfanilor de război” pentru mărirea căminului acestora⁶⁸.

O problemă sensibilă a reprezentat-o proiectul construirii Palatului Curții de Apel. Ministerul Justiției intenționa să adăpostească în același loc Curtea de Apel, Tribunalul și închisoarea.

⁴⁸ *Ibidem*, f. 56.

⁴⁹ *Ibidem*, f. 149.

⁵⁰ *Ibidem*, f. 13.

⁵¹ *Ibidem*, f. 5.

⁵² *Ibidem*, f. 50.

⁵³ *Ibidem*, f. 123.

⁵⁴ *Ibidem*, f. 109.

⁵⁵ *Ibidem*, f. 6.

⁵⁶ *Ibidem*, f. 83.

⁵⁷ *Ibidem*, f. 114.

⁵⁸ *Ibidem*, f. 29.

⁵⁹ *Ibidem*, f. 87.

⁶⁰ *Ibidem*, f. 118.

⁶¹ *Ibidem*, f. 110.

⁶² *Ibidem*, f. 2.

⁶³ *Ibidem*, f. 34.

⁶⁴ *Ibidem*, f. 134.

⁶⁵ *Ibidem*, f. 26.

⁶⁶ *Ibidem*, f. 58.

⁶⁷ *Ibidem*, f. 77.

⁶⁸ *Ibidem*, f. 87.

Delegația Permanentă a decis a i se oferi Curții de Apel terenul fixat în Bulevardul Regina Maria, iar în cazul în care acesta nu îi va fi suficient, să fie cedat și blocul din dosul terenului respectiv, compus din două loturi, iar dacă Ministerul de Justiție ar considera locul cedat necorespunzător să i se ofere terenul cerut din spatele cinematografului din Cetate⁶⁹.

Pe de altă parte prim-președintele Curții de Apel Timișoara informa, printr-o adresă, Consiliul Comunal că terenul din fața Poștei nu corespundea scopului avut în vedere, solicitând terenul dintre cinematograful din Cetate și edificiul Societății „Automobil club”.⁷⁰ Cererea a fost analizată și de către Consiliul Comunal, prilej cu care primarul Timișoarei a făcut cunoscut faptul că în baza convenției încheiate între Comună și Ministerul de Justiție maghiar cu ocazia înființării Curții de Apel din Timișoara, Comuna era obligată a ceda un teren doar pentru construirea Curții de Apel și a Parchetului general și nu și pentru celelalte autorități judiciare. În final a fost admisă propunerea Delegației Permanente, solicitându-se Ministerului de Justiție să se pronunțe cu exactitate asupra mărimii terenului ce îi era necesar⁷¹.

Consiliul Comunal a hotărât în ședința sa din 12 martie 1926 instituirea unei comisii pentru studierea și elaborarea unui anteproiect de Regulament privind administrarea orașului⁷².

Pentru anul 1927 bugetul general cuprindea la *veniturile ordinare* suma de 378.039.986 de lei, la cele *extraordinare* 23.286.327 de lei, pentru *fondurile speciale* fiind alocate 3.025.891 lei. La capitolul *cheltuieli ordinare* erau prevăzuți 362.748.002 lei, la cele *extraordinare* 23.286.327 lei. Fondul pentru *deschiderea de credite suplimentare și extraordinare* era de 15.291.984 de lei. Totalul general al *veniturilor* se ridica la suma de 404.352.204 lei, aceeași sumă fiind cuprinsă și la *cheltuieli*.

În privința sfaturilor date de către Consiliul superior administrativ pentru exploatarea Agronomiei și Lăptăriei, Delegația Permanentă era invitată să cerceteze amănunțit situația acestora din toate punctele de vedere, înaintând Consiliului propuneri concrete pentru a fi luate măsurile

necesare în vederea asigurării unei exploatare cât mai raționale și rentabile ale acestora⁷³.

În cursul anului au fost deschise credite suplimentare pentru manifestări culturale (46.500 de lei), pentru contribuția Comunei la Oficiul public de plasare (20.616 lei), pentru plusul de cheltuieli avut cu întreținerea și îmbrăcarea elevilor timocenii (140.000 de lei)⁷⁴, pentru cheltuielile legate de administrarea băilor populare nou înființate (78.000 de lei), în vederea continuării lucrărilor de astupare a gropilor din cartierul Principele Mihai fiind necesară, pentru lucrările în curs, suma de 200.000 de lei, pentru cumpărarea lemnului de foc destinate fondului săracilor și care urmau a fi distribuite în timpul iernii populației sărace și muncitorilor șomeri (200.000 de lei)⁷⁵.

Noi credite extraordinare au fost deschise pentru efectuarea terasamentului drumului ce ducea de la fântânile publice din cartierul Principele Mihai până la șoseaua Torontalului, precum și în vederea realizării altor lucrări de scurgere a apelor în același cartier. Toate aceste lucrări necesitau suma de 500.000 de lei. Pentru anticiparea cheltuielilor privind construirea trotuarelor din cărămidă în străzile cartierului Principele Mihai trebuia deschis un credit extraordinar de 200.000 de lei, în timp ce Horticulturii comunale îi era necesar, pentru finalizarea în cursul anului a lucrărilor deja începute, un credit suplimentar de 60.000 de lei⁷⁶.

Au mai fost necesare noi credite suplimentare în vederea terminării următoarelor lucrări: la Teatrul comunal (600.000 de lei), pentru linia de tramvai spre Abator (965.000 de lei), precum și pentru cheltuielile ivite în plus cu pavarea străzii Simion Bărnuțiu⁷⁷.

Și în cursul anului 1927 membrii Consiliului Comunal au fost preocupați de situația întreprinderilor comunale. În cadrul unei ședințe au fost făcute interpelări în legătură cu perturbațiile survenite la Uzina electrică, ce nu mai satisfăcea pe deplin cerințele consumatorilor, fiind astfel atinse interesele micilor industriași din oraș, mulți dintre aceștia întrerupându-și activitatea deoarece nu li se mai distribuia curent electric. Răspunzând acestor interpelări, Cornel Miklosi arăta că perturbațiile s-au produs deoarece izolația turbinei principale s-a degradat de-a lungul timpului, noul turboalternator urmând să fie pus în funcțiune până în februarie 1928. În fața acestei situații circulația

⁶⁹ *Ibidem*, f. 186–187.

⁷⁰ *Ibidem*, d. 38/1926–1928, f. 87.

⁷¹ *Ibidem*, f. 88. În timpul dezbaterilor consilierul Lucian Georgevici a subliniat că în cazul în care Ministerul nu ar fi acceptat locul oferit, să i se dea un alt teren, dar în nici un caz cel situat în spatele cinematografului din Cetate care era destinat pentru scopuri culturale, respectiv pentru ridicarea Palatului Cultural și a Muzeului Bănățean, vezi fila 90.

⁷² *Ibidem*, f. 1, 44.

⁷³ *Ibidem*, f. 156.

⁷⁴ *Ibidem*, f. 223–224.

⁷⁵ *Ibidem*, f. 225.

⁷⁶ *Ibidem*, f. 226–227.

⁷⁷ *Ibidem*, f. 240–241.

tramvaielor era deja redusă la jumătate, o reducere mai amplă cerută de unii consilieri, neîmbunătățind situația micilor industriași deoarece economisirea de curent ce s-ar realiza în acest mod era prea mică pentru a satisface nevoile acestora, Miklosi angajându-se că Uzina va satisface după posibilități doleanțele industriașilor⁷⁸.

În privința lucrărilor edilitare, Stan Vidrighin sublinia necesitatea de a fi construită o a doua linie principală de aducțiune menită să alimenteze cu apă cartierul Cetate, inclusiv părțile din dreapta și stânga ale cartierelor Principesa Elisabeta și Fabrică. Pentru procurarea materialelor în vederea efectuării acestor lucrări a fost organizată o licitație, Consiliul aprobând rezultatele acesteia, care urmau să fie supuse și aprobării Ministerului de Interne⁷⁹.

În atenția Consiliului Comunal s-a aflat și chestiune terenului așa-numit „Balta Verde”. Acest teren situat în Cartierul „Principele Mihai” era plin de gropi, fiind permanent sub apă, punând astfel în primejdie sănătatea locuitorilor, situație ce a determinat conducerea Primăriei să se ocupe, în mai multe rânduri, cu asanarea stării insalubre a acestei părți din oraș. Dar în demersurile lor, liderii administrației locale s-au izbit de faptul că terenul respectiv, având suprafața de 14 jughăre, 59 stj. pătrați, era în proprietatea Composesoratului de izlaz din cartier, hotărându-se în consecință demararea de tratative cu instituția respectivă pentru efectuarea unui schimb de terenuri. A fost constituită o comisie a Primăriei pentru a analiza problema respectivă, aceasta evidențiind că desecarea și nivelarea terenului reclama investiții de circa 6 milioane de lei. Pe de altă parte și după ce terenul era umplut, acesta nu era bun pentru construcții, putând fi folosit pentru făurirea unui parc sau o parte din el pentru organizarea unei piețe.

La rândul său, primarul municipiului opinia că dezvoltarea Timișoarei reclama desecarea bălților, locul urmând a fi folosit pentru înființarea unei piețe și a unui parc⁸⁰. În final s-a decis continuarea tratativelor de către comisia Primăriei (completată cu încă trei membri) cu Composesoratul, urmând a se prezenta Consiliului Comunal un proiect de tranzacție⁸¹.

Conducerea Primăriei a fost preocupată în cursul anului 1927 și de situația locuitorilor nevoiași. Astfel în vederea ajutorării șomerilor, au fost

luate măsuri pentru înființarea bucătărilor populare, unde muncitorii șomeri primeau alimente la un preț minimal. Totodată Primăria distribuia, în cadrul bugetului anual, circa trei milioane de lei, sub diverse forme, pentru ajutorarea populației sărace⁸².

În privința obligațiilor pe care Primăria Timișoarei le avea față de instituțiile școlare din oraș, a fost luată în discuție chestiunea deschiderii unui credit suplimentar de 500.000 de lei drept subvenție Școlii Politehnice pentru terminarea clădirii începute. În această problemă Ministerul de Interne a dispus ca Primăria să acorde instituției de învățământ superior o subvenție de cel puțin 1.000.000 de lei pentru clădirea Școlii Politehnice. Având în vedere că lucrările respective erau aproape terminate, Delegația Permanentă a propus deschiderea unui credit extraordinar de 500.000 de lei. Se preciza că acordarea sumei de 1 milion de lei recomandată de către Ministerul de Interne nu era cu puțință deoarece încasările anului respectiv nu acopereau prevederile bugetare, iar prin angajarea unei cheltuieli mai mari s-ar dezechilibra bugetul. În consecință s-a aprobat deschiderea unui credit de 500.000 de lei destinat Școlii Politehnice⁸³.

O altă problemă a constituit-o situația Căminului de ucenici nr. 2, care reclama repararea urgentă și radicală a edificiului, precum și amenajarea acestuia cu obiectele necesare. Totalul lucrărilor se situa la suma de 518.105 lei, nefiind suficient creditul prevăzut, fiind necesar un credit suplimentar de 450.000 de lei, care a și fost aprobat de către Consiliul Comunal. În timpul dezbaterilor consilierul George Domășneanu a cerut informații privind cauzele în urma cărora căminul a ajuns într-o stare deplorabilă. În răspunsul său, primarul orașului a oferit informații privind abuzurile constatate la Căminul de ucenici nr. 2, comunicând că după terminarea cercetărilor Comisia de disciplină va judeca problema în cauză⁸⁴.

Consiliul Comunal a aprobat cererile, în prima citire conform legislației în vigoare, Consiliului parohial romano-catolic din Circumscripția III pentru a i se dona un teren de 149 stj. pătr. situat în piața Lahovary, lângă terenul de 400 stj. pătr. donat anterior pentru construirea casei parohiale, precum și cea a Consiliului parohial ortodox-român din Circumscripția III pentru a i se dona un teren de 1364 de stj. pătr. situat în Piața Kuhl, pentru construirea unei biserici⁸⁵, admițându-se

⁷⁸ *Ibidem*, f. 207–208.

⁷⁹ *Ibidem*, f. 192.

⁸⁰ *Ibidem*, f. 212–214. Consilierul Ioan Doboșan preciza că locuitorii din jurul terenului „Balta Verde” transportând nisip și pământ din acel loc au „contribuit” la formarea bălților.

⁸¹ *Ibidem*, f. 217.

⁸² *Ibidem*, f. 233.

⁸³ *Ibidem*, f. 191.

⁸⁴ *Ibidem*, f. 174–175.

⁸⁵ *Ibidem*, f. 149.

aceste solicitări, într-o altă ședință și în a doua citire⁸⁶.

Pe ordinea de zi a Consiliului Comunal s-a aflat și donarea unui lot de casă pe seama Casei Naționale din localitate. Comisiunea de ocol pentru expropriere și împrăștiere din Timișoara cu hotărârea de expropriere din 12 aprilie 1927 a expropriat terenul viran de circa 600 de stj. pătr. din Bulevardul Regele Ferdinand, lângă Palatul Camerei de Comerț și Industrie pe seama Casei Naționale și ținând cont că Primăria Timișoarei a sprijinit întotdeauna cultura națională, Delegația Permanentă a propus cedarea gratuită a terenului (ajutând astfel cu terenul în valoare de 240.000 de lei), demers aprobat de către Consiliul Comunal⁸⁷.

Pe de altă parte Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale a elaborat un plan pentru construirea de colonii școlare de vacanță destinate elevilor bolnavi și săraci la malul Mării Negre precum și în regiunile muntoase. Neavând creditul necesar Ministerul a apelat la toate comunele și județele din țară să contribuie cu o subvenție la sporirea fondului necesar realizării acestui proiect umanitar. Consiliul Comunal din Timișoara a aprobat în acest sens un credit extraordinar de 50.000 de lei⁸⁸.

În anul 1927 Primăria Timișoara a continuat acordarea de ajutoare unor societăți bănățene. Astfel a fost admisă cererea, în a doua citire, a Asociației Cercurilor de Gospodine Regiunea Banat pentru a i se acorda un lot, Consiliul Comunal autorizând Delegația Permanentă să întreprindă formele legale de donație⁸⁹.

La apelul Societății „Mormintele Eroilor”, aflată sub înalta ocrotire a Reginei Maria, de a i se acorda un fond mai important pentru acoperirea cheltuielilor necesare centralizării mormintelor de eroi din țară în cimitire de onoare, și în special pentru înfrumusețarea cimitirului local al eroilor, a fost aprobat un credit suplimentar de 20.000 de lei⁹⁰.

În vara anului 1927 Ioan Doboșan a demisionat din funcția de primar al orașului Timișoara⁹¹, pentru fotoliul de primar candidând Lucian Georgevici, care a întrunit 25 de voturi, Iosif Reiter care a obținut 7 voturi și respectiv Frideric Hajdu cu 1 vot. Ministerul de Interne prin decizia nr. 17824 C l-a confirmat ca primar al Timișoarei pe Lucian Georgevici, care și-a ocupat funcția în 21 septembrie 1927⁹².

⁸⁶ *Ibidem*, f. 177.

⁸⁷ *Ibidem*, f. 190–191.

⁸⁸ *Ibidem*, f. 173.

⁸⁹ *Ibidem*, f. 148–149.

⁹⁰ *Ibidem*, f. 173–174.

⁹¹ *Ibidem*, f. 193.

⁹² *Ibidem*, f. 196–197.

În cadrul ședinței Consiliului Comunal din 26 septembrie 1927, noul primar a prezentat programul de activitate pe care dorea să-l transpună în practică și care, conform Legii pentru unificarea administrativă, era conceput pentru o perioadă de 8 ani.

Primul capitol din program era dedicat *culturii*, subliniindu-se necesitatea de a fi terminate operele deja începute și de a se pune bazele unei propășiri culturale prin înființarea de noi instituții culturale. În primul rând trebuia terminată reconstruirea clădirii Teatrului comunal, precum și angajarea unei trupe teatrale permanente.

O altă prioritate o constituia construirea și punerea în funcțiune cât mai rapidă a cinematografului din cartierul Cetate.

Construirea Palatului Cultural reprezenta un obiectiv de primă importanță în vederea propășirii culturii naționale, unde urmau să fie adăpostite în primul rând Casa de Educație Națională, Muzeul Bănățean, iar apoi celelalte instituții culturale.

Pe de altă parte guvernul ocupându-se de înființarea unei Episcopii ortodoxe române în Timișoara, era de datoria orașului să contribuie la înfăptuirea acestei idei prin zidirea unei Catedrale ortodoxe române.

Capitolul doi al programului se referea la *educație*, fiind obligatorie terminarea construirii Academiei Comerciale, care în urma greutăților ivite în privința angajării profesorilor și a procurării mobilierului necesar putea lua ființă abia în anul 1928.

Pentru adăpostirea elevilor din provincie trebuiau construite mai multe cămine pentru băieți și fete. Referindu-se la dispozițiile legii precum și la faptul că numărul de elevi creștea an de an, Primăria avea datoria de a se îngriji de localurile necesare școlilor primare. Concomitent, Timișoara fiind un centru industrial de mare importanță, trebuiau sprijinite efectiv școlile profesionale existente, luându-se măsuri pentru înființarea de noi școli de acest profil.

Capitolul trei al programului analiza situația *comunicațiilor*, prevăzându-se în primul rând mutarea liniei ferate Baziaș din centrul orașului pentru a fi eliminate perturbațiile ce se produceau în privința circulației.

Pentru dezvoltarea rețelei de comunicație cu suburbiile și eliminarea circulației supraîncărcate de pe străzile orașului, se prevedea a fi construite cât mai urgent străzile Simion Bărnuțiu, Bursei, precum și Bulevardul Constantin Diaconovici Loga⁹³, pentru a se asigura astfel o comunicație mai scurtă între

⁹³ *Ibidem*, f. 198–199.

cartierele Fabrică-Cetate și Gara Domnița Elena. Totodată în urma dezvoltării orașului spre periferii trebuiau deschise noi străzi, pe măsura construirii caselor pe loturile de împrumut.

Capitolul patru evidențiază că odată cu dezvoltarea orașului și creșterea numărului populației acestuia, trebuia acordată atenție *amplificării uzinelor comunale*, pentru a putea satisface noile necesități. În privința Tramvaielor comunale, noul primar era de părere că toate comunele situate la o distanță de 5 kilometri de raza orașului și care conform Legii administrației urmau să fie declarate comune suburbane, să fie legate de Timișoara prin tramvaie. Acest lucru era necesar pentru ridicarea nivelului cultural, social și sanitar al locuitorilor așezărilor respective cât și pentru aprovizionarea mai ușoară a orașului cu alimente din comunele învecinate.

Uzina electrică nu s-a dezvoltat potrivit exigențelor și necesităților populației. Dezvoltarea uzinei era necesară și deoarece o mulțime de industrii se aprovizionau cu curent electric de la această întreprindere comună. Tot pe măsura dezvoltării orașului trebuia amplificată și rețeaua de apeduct și canalizare, în special în străzile nou înființate.

Capitolul cinci se referă la starea *socială și a sănătății publice*, constatându-se că marile planuri în aceste domenii erau la început. În privința Spitalului nou exista asigurarea Ministerului de resort privind acordarea ajutorului necesar pentru a se putea realiza⁹⁴ cele 12 pavilioane proiectate.

Din punct de vedere social trebuiau construite casele muncitorești pentru adăpostirea celor lipsiți de locuințe.

În plan secundar se prevedea creșterea numărului de autostropitoare și punerea în funcțiune a măturătoarelor automate de stradă.

Capitolul șase abordează *economia orașului*. Pământurile comunei urmau să fie folosite pentru înființarea de ferme model, unde să fie crescute și vite de rasă, servind prin aceasta ca bază pentru dezvoltarea economiei naționale.

Trebuia amplificată și Lăptăria orașului, iar pentru aprovizionarea acesteia cu lapte necesar și sănătos se avea în vedere înființarea unei ferme de vaci a orașului.

Capitolul șapte cuprinde *programul financiar*, noul primar susținând programul de dinainte de război când marile investiții erau făcute prin împrumuturi contractate pe timp mai îndelungat, ale căror anuități să fie suportate și de către generațiile viitoare. Astfel au fost realizate o serie de opere mari, foarte importante și care formează baza

dezvoltării orașului pentru viitor. Se preciza că din împrumuturile făcute în străinătate și care reprezentau 74% din totalul datoriilor, în urma situației favorabile a monedei naționale s-a replătit deja partea cea mai mare a datoriilor, Primăria având în acel moment doar 20% din datorii la băncile din străinătate, singura excepție fiind împrumutul elvețian⁹⁵, care în urma creșterii valorii francului elvețian a devenit o sarcină grea pentru Primărie. Municipiul avea obligația față de generațiile viitoare să se îngrijească de dezvoltarea întreprinderilor comunale prin contractarea de împrumuturi pe termen lung.

Lucian Georgevici preciza în cadrul întrunirii că situația economică era grea, viața comercială și cea industrială stagna, devenind astfel o problemă importantă pentru oraș. În acest context era necesar a veni, după posibilitățile materiale ale municipiului, în ajutorul lucrătorilor deveniți șomeri. În același timp fruntașul bănățean le cerea consilierilor să lase deoparte interesele personale și de partid și să se ocupe de interesele locuitorilor orașului⁹⁶.

O altă problemă aflată în atenția Primăriei municipiului Timișoara a fost cea a Fundației Sailer. În 1904 Antoniu Sailer a donat municipiului 200.000 de coroane, sumă din care Adunarea municipiului a folosit 80.000 de coroane pentru a cumpăra în strada Coroana de oțel un imobil și a înființa sub denumirea „Fundațiunea Sailer” un Institut al orbilor. Proprietarul imobilului în Cartea Funduară era „Fundațiunea Anton Sailer”, iar administratorul Institutului orbilor era municipiul Timișoara.

În anii 1909–1911 Institutul orbilor necorespunzând cerințelor, municipiului Timișoara împreună cu Asociația pentru ajutorarea orbilor, s-a ocupat cu înființarea unui nou institut, având în vedere în acest sens terenul situat lângă „Centrul pentru ocrotirea copiilor”, dar datorită războiului mondial planul nu s-a realizat. Pe de altă parte în cursul războiului familia Prohaszka a înființat o fundație în scopul creerii unei școli de agricultură pe seama orbilor, donând în acest scop un teren de 4 jughere 1576 stj. pătr.

În anul 1922 chestiunea orbilor a trecut în sarcina statului, Primăria predând administrarea⁹⁷ Institutului orbilor statului.

Institutul aflându-se într-o stare necorespunzătoare s-a început o nouă acțiune pentru clădirea unui nou institut. În urma discuțiilor avute cu

⁹⁵ *Ibidem*, f. 291.

⁹⁶ *Ibidem*, f. 202.

⁹⁷ *Ibidem*, f. 227.

⁹⁴ *Ibidem*, f. 200.

reprezentantul statului a fost solicitat terenul de 1200 stj. pătr. destinat în 1911 pentru Institutul orbilor. Deși a fost cuprins doar în plan donarea lotului în cheștiune, Primăria a oferit un teren de 7 jughere pentru înființarea unui institut modern și corespunzător în drumul Lipovei, alături de Fundația Prohaszka, cu condiția ca predarea terenului de către Primărie să se efectueze numai după ce statul a început lucrările de zidire a noilor cămine și ateliere. Dar deoarece Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale nu a putut, din lipsă de fonduri, să înceapă clădirea noului institut pînă ce nu vindea mai întâi institutul existent, Ministerul a cerut Primăriei îndeplinirea următoarelor condiții: terenul de 7 jughere să fie definitiv donat pentru Institutul orbilor; să aprobe vânzarea institutului existent; un pavilion al noului institut să poarte denumirea „Anton Sailer”.

Delegația Permanentă propunea donarea celor 7 jughere⁹⁸ pe seama statului cu condiția ca după îndeplinirea cerințelor de zidire, statul să treacă proprietatea terenului donat în cartea funduară, condiționând ca acesta să nu poată servi niciodată altui scop; Consiliul Comunal să stabilească faptul că Institutul orbilor din strada Coroana de oțel nu era proprietatea Municipiului ci a Fundației „Anton Sailer”, iar administratorul fundației era Ministerul Sănătății și Ocrotirilor Sociale; Municipiul nu avea nici o obiecție privind vânzarea Institutului orbilor existent prin licitație publică, dar trebuia menționată clauza potrivit căreia suma provenită din vânzare să nu poată fi folosită pentru alt scop decât pentru construirea noului institut pe terenul donat de către Primărie; pavilionul construit din suma provenită din vânzarea vechiului institut să poarte denumirea „Fundațiunea Anton Sailer”⁹⁹.

Consiliul Comunal al municipiului a decis să fie trimisă cauza Delegației Permanente spre a studia cheștiunea din punct de vedere juridic, în special problema privind dreptul de proprietate asupra Institutului orbilor, precum și dacă se putea înstrăina în forma propusă de către Ministerul în cauză¹⁰⁰.

Concluzionând, în perioada analizată atât Delegația Permanentă cât și Consiliul Comunal au fost preocupate de bunul mers al întreprinderilor comunale, fiind luate măsurile necesare pentru refacerea Uzinei hidroelectrice, pentru dezvoltarea Uzinei Alimentării cu Apă și a Abatorului.

⁹⁸ *Ibidem*, f. 228.

⁹⁹ *Ibidem*, f. 229.

¹⁰⁰ *Ibidem*, f. 230. Trebuie menționat că după primul război mondial statul a preluat atât Fundația „Sailer”, cât și ferma donată de către familia Prohaszka, vezi fila 228.

În privința Cinematografelor comunale s-a decis rularea unor filme de calitate, precum și creșterea numărului filmelor culturale.

Cele două foruri de conducere ale Primăriei municipiului Timișoara s-au îngrijit de terminarea lucrărilor de reconstrucție a Teatrului comunal, aflate în întârziere atât datorită lipsei de fonduri, cât și a birocrației de la nivel central. În același timp au fost votate noi credite necesare pentru darea în folosință a acestei importante instituții culturale. În anii 1926–1927 Primăria a acordat subvenții unor societăți culturale, fiind donat și un lot de casă Casei Naționale din oraș.

În privința învățământului au fost realizate lucrări de întreținere a edificiilor școlilor primare, fiind efectuate și reparațiile necesare la căminele de ucenici. S-a acordat atenție și învățământului superior, votându-se o subvenție în acest sens Școlii Politehnice. Totodată membrii Delegației Permanente și ai Consiliului Comunal au fost preocupați de înființarea Academiei Comerciale, primarul orașului Ioan Doboșan intervenind în acest sens pe lângă miniștrii Vasile Goldiș și Octavian Goga, care i-au promis tot sprijinul. Concomitent au fost alocate fonduri pentru finalizarea lucrărilor la Școala Comercială. Conducerea Primăriei Timișoara a acordat în intervalul de timp analizat burse și subvenții elevilor nevoiași sau a celor din Valea Timocului.

În domeniul sănătății, se avea în vedere construirea unui nou spital, planurile fiind aprobate de către forurile superioare competente, hotărîndu-se ținerea licitației publice în vederea începerii lucrărilor. A fost decisă și organizarea unei licitații pentru construirea unui pavilion la Spitalul Ferdinand.

În privința lucrărilor edilitare au fost luate măsuri pentru pavarea străzilor, pentru repararea trotuarelor și a podurilor, a drumurilor carosabile, în vederea regulării cursurilor de apă și a desecărilor, precum și pentru efectuarea lucrărilor de apărare contra inundațiilor. S-au construit noi linii de tramvaie în oraș, decidîndu-se și săparea de noi fântâni. Au fost luate măsuri privitoare la două probleme importante cu care se confruntau locuitorii orașului: purificarea apei de exploatare din Bega și asanarea terenului „Balta Verde”.

Conducerea Primăriei Timișoara a fost preocupată și de problemele sociale din oraș, fiind acordate ajutoare populației sărace, șomerilor, bucătăriile populare funcționând în acest sens în special în anotimpurile reci ale anului. Se avea în vedere și construirea a cinci case muncitorești pentru adăpostirea celor lipsiți de locuințe.

În cei doi ani au fost acordate de asemenea o serie de subvenții unor societăți de binefacere, studențești etc.

În anul 1927 noul primar al municipiului Timișoara, Lucian Georgevici, în conformitate cu legislația în vigoare, și-a prezentat programul privind dezvoltarea orașului. În cadrul acestuia, cultura și învățământul ocupau primele două locuri, fapt ce evidențiază clar modul de gândire al politicianilor români dintre cele două războaie mondiale.

În domeniul cultural se prevedea terminarea reconstruirii Teatrului comunal și angajarea unei trupe teatrale permanente. O altă prioritate o constituia realizarea Palatului Cultural în care urmau să-și desfășoare activitatea Casa de Educație Națională, Muzeul Bănățean, alte instituții culturale. Construirea Catedralei Ortodoxe Române reprezenta o altă necesitate de prim rang.

În privința ei, se avea în vedere terminarea construirii clădirii Academiei Comerciale și începerea

activității acesteia, construirea a mai multor cămine școlare necesare adăpostirii elevilor din provincie. Fruntașul politic bănățean acorda o atenție mărită sprijinirii și dezvoltării rețelei de școli profesionale, atât de necesară consolidării industriei bănățene.

În privința rețelei de comunicație a orașului se prevedea, ca o primă prioritate, mutarea liniei de cale ferată ce traversa centrul orașului, construirea de noi străzi, legarea comunelor apropiate de Timișoara de oraș prin intermediul tramvaielor.

Programul mai conținea dezvoltarea întreprinderilor comunale, construirea noului spital, a caselor muncitorești.

În sectorul economic trebuiau înființate ferme model pentru aprovizionarea locuitorilor orașului. În vederea realizării unor investiții de amploare, Lucian Georgevici avea în vedere modelul de dinainte de 1914, respectiv contractarea de împrumuturi pe termen lung.